

Motion till riksdagen 2024/25:956

av **Martin Ådahl (C)**

Delad föräldraförsäkring

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur föräldraförsäkringen kan delas i tre lika delar, där en tredjedel var av den ersatta föräldraledigheten är knuten till den ena föräldern och den tredje delen kan delas mellan föräldrarna enligt överenskommelse, med undantag för ensamstående föräldrar som har rätt att utnyttja hela föräldraledigheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Föräldraförsäkringens syfte är att möjliggöra för föräldrar att vara mer med sina barn under den tidiga uppväxten. Den svarar också mot ett försäkringstekniskt problem – att det i praktiken inte går att sluta en välfungerande privat försäkring för föräldraledighet. Föräldraförsäkringen är därmed en av välfärdsstatens stora landvinningar.

Det stora problemet med föräldraförsäkringen är att den nyttjas så ojämnt mellan kvinnor och män. Kvinnor tar ut så mycket mer av föräldraledigheten att ekonomisk forskning visar att det bidrar till att kvinnor kommer efter i karriär och löneutveckling, trots att jämställdhet som värdering har brett fäste i den svenska allmänheten. Sammantaget är det en komplicerad fråga som kombinerar moraliska och mikroekonomiska problem. I en helt jämställd värld hade en naturlig grundprincip varit att föräldrarna själva ska kunna fördela föräldradagar fritt mellan sig. Om båda föräldrarna är i livet och har vårdnad om barnet kommer föräldraskapet alltid vara ett gemensamt projekt, varför det finns starka argument för att föräldrarna gemensamt ska få bestämma fördelningen av föräldraledigheten för sitt gemensamma barn.

Samtidigt kan vi i praktiken se att det skapas en låsning på arbetsmarknaden: Efter som normen förblivit att män tar ut mindre föräldraledighet än kvinnor signalerar män som tar ut halva eller huvuddelen av ledigheten till sina chefer ofrivilligt att de inte prioriterar arbetet lika hårt som om de tagit ut mindre ledighet. För kvinnor finns omvänt en förväntan om längre ledighetsperioder än män. Även om det inte är intentionen hos vare sig individerna eller lagstiftaren leder därmed en gemensam

fördelning av föräldraledigheten till att många föräldrar inte väljer fritt utifrån sina egna preferenser eller barnens behov, utan i hög grad utifrån starka förväntningar på arbetsplatsen, där det i praktiken är mycket svårt att avvika från normen i många fall utan att offra lön och karriärmöjligheter.

Det är förklaringen till att forskning visar att den internationellt sett generösa svenska föräldraförsäkringen bidrar till att öka gapet i lön och karriär mellan kvinnor och män. Det är också därför forskningen visat att uttaget av föräldraförsäkring ganska direkt följer bestämmelser av typen pappamånad, och inte föräldrarnas uttalade preferenser om ett mer jämställt uttag (hade fördelningen i praktiken varit mer frivillig hade en sådan fördelning påverkats mindre av bestämmelserna).

Det finns också ett annat grundläggande moraliskt argument för att föräldraförsäkringen ska vara knuten till var och en av föräldrarna: Barn har behov av tid med båda sina föräldrar, inte bara den ena, och det är vad föräldraförsäkringen försöker svara mot. En klok balans bör därför skapas mellan flexibilitet för föräldrarna och att en statlig försäkring inte ofrivilligt låser in föräldrar i normer som är mycket svåra för enskilda att påverka. En rimlig lösning är därför att vardera föräldern har individuell rätt, och därmed förväntan på sin arbetsplats, att ta ut en tredjedel av försäkringen, men att en ytterligare tredjedel av försäkringen går att fördela gemensamt mellan föräldrarna. Fördelningen bör gälla alla delar av försäkringen, eftersom i synnerhet garantidagarna i försäkringen, på grund av sin låga ersättningsnivå, bidrar till att den med lägst inkomst i familjen stannar hemma med barnen längst. Föräldraförsäkringen skulle då kunna bidra fullt ut till barnens uppväxt och till ett jämställt samhälle.

Martin Adahl (C)